

Slovenski dom

Štev. 254

V Ljubljani, v petek, 6. novembra 1942-XXI

Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.Uredništvo in oprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Ljubljana.Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Vojno poročilo št. 893

Težki boji na bojišču pri El Alameinu

Italijansko uradno vojno poročilo št. 893 pravi: Včeraj so od prvih jutranjih ur do pozne noči na pušavskem predelu med Al Alameinom in Fuko potekali srčiti krvavi spopadi med našimi oklepni enotami in pehoto ter med podobnimi nasprotnikovimi enotami. Po izredno zaigranem odporu so se oddelki italijansko-nemške armade proti večeru umaknili na nove črte na zahod. Hude so nasprotnikove izgube v ljudeh in vozilih, resne pa tudi naše.

Osni lovci so z izredno silo nastopali zoper nasprotnikovo letalstvo, ki je po številu dosti močnejše. V ponovnih spopadih so zadnja dva dneva zbili 26 strojev. Naša napadalna letala so z bombami obmetavala in s strojnimi iz majhne višine obstreljevala nasprotnikova oklepna vozila.

Letalski napadi na Tobruk in Bengazi so povzročili znatno škodo. Med libijskim prebivalstvom je nekaj mrtvih in veliko ranjenih.

Odločujoči pomen italijanskega junaštva na Sredozemlju za zmago Osi

Bukarešta, 6. novembra. s. Romunski časnikari, ki so nedavno obiskali Italijo, so objavili prve vtise o italijanskem narodu v vojni. Urednik lista »Universul« popisuje življenje v Rimu kot »življenje v delu in zaupanju«, potem pa pravi, da žrtve, ki jih vojna neprestano terja, ne zmanjšujejo v italijanskem narodu prepričanja v končno zmago, ki bo prinesla Italiji tisto mesto, kakor ga zasluži. Glavni urednik lista »Porunca Vremii« je začel objavljati niz člankov o Italiji v vojni. V prvem piše: »V treh tednih sem prepotoval ves polotok. Italija ni država izobilja, nikoli ni bila država obilja. Toda v vsakem pogledu je pomanjkanje nadomestila organizatorna sposobnost vlade. Vojni napor je silno živ in volja do zmage navdaja vse ljudstvo, povsod se čuti utrip pričakovanja zmage. Italijanski vojni napor se razbore posebno v velikih tovarnah orožja in streliva, v velikih jeklenah, ki smo jih obiskali, v ladjedelnicah, v topilniških podjetjih in tkalstih tovarnah. Povsod se italijanski duh kaže skupno z zavestjo o najvišjih dolžnostih, ki jih narekuje vojna. Današnji prispevek Italijanov vojni je največji prispevek, kar jih je ta država dala omiki. Ne smemo pri tem pozabiti, da se Italija bojuje na različnih bojiščih: italijanski vojniki so v Afriki, v Rusiji, na Balkanu in v Grčiji. Posebno se čuti njihova navzočnost na Sredozemskem morju in boju proti najmočnejši pomorski sili, kar jih je zgodovina najdalje poznala. Brez italijanskega junaštva na Sredozemskem morju bi bila zmaga Osi nemogoča. Zgodovina jutrišnjega dne bo znala razločiti ves veliki obseg tega italijanskega prispevka. »Zmagali bomo« v tem kratkem dnevnem geslu, ki spominja na slog Julija Cezarja, je zapodena vsa usoda sodobne Italije. Ravatelj lista »Actinea« je v uvodniku pod naslovom »Italijansko-romunsko bratstvo« zatrdil, da je v Italiji, kolikor se tiče

odnošajev do romunskega naroda, globoko razumevanje in globoko čustvo za popolno bratstvo. Na vzhodnem bojišču se italijanski vojniki z rano ob rami z romunskimi vojniki bojujejo proti skupnemu sovražniku. To je bratstvo v orožju, ki je značilnejše od vojaškega in političnega. To je bratstvo, ki dokazuje skupno krvo sorodstvo, ki na vse veke združuje naša naroda.

Številke o ogromnem delu italijanskega socialnega skrbstva

Rim, 5. novembra. s. Duce je sprejel narodnega svetnika Ferruccio Lantini, predsednika fašističnega narodnega zavoda za socialno skrbstvo, ki je Duceju poročal o uspehih v letu 1941, kakor se kažejo v poročilih splošnega obveznega zavarovanja, posebnih skrbstvenih fondih in drugem poslovanju zavoda. Uspehi zavoda kažejo, kako obširno je bilo udeleževanje v preteklem letu ter so dokaz o važnosti podrobnega delovanja v korist delavcev vseh panog.

Za zavarovalne in oskrbovalne poste je bilo izplačanih v letu 1941 6551,4 milijona lir, to je za 3,4 milijona več v primeri z letom 1940. Pokojnine za invalidnino in starostno zavarovanje skupno s posebnimi skrbstvenimi skladi, ki so bile izplačane v letu 1941, znašajo 10.788.390 lir, po številu pa jih je bilo 99.400. Ob koncu leta 1941 je bilo izplačljivih 744.824 pokojnin v letnem znesku 673.083.072 lir.

Posojil za poročno in rojstveno zavarovanje je bilo 66.247, poročnih nakazil je bilo iz-

plačanih v znesku 38.509.900 lir in 412.379 nakazil ob porodu v znesku 119.555.180 lir.

Za odškodnino brezposelnosti je bilo izplačanih 228 milijonov lir z dodatki za otroke. 36.311 oseb je bilo deležnih podpore protituberkuloznega zavarovanja. Od teh se je zdravilo 27.877 v sanatorijih, 8424 pa v ambulatorijih. V letu 1941 je bilo izdano zanje 330 milijonov lir.

Od leta 1929, ko se je začelo izvajati zavarovalniško posojevanje, do leta 1941 so znašali izdatki 2300 milijonov lir.

Znatne vsote so bile izplačane za družinske doklade v skladu z ukrepom, ki je bil sprejet leta 1941 glede povečanja in podvojitve doklad vsem delavcem, ki so poglavarji družine. Za družinske doklade je bilo izplačanih 3813,4 milijona lir, za družinske doklade delavcem, vpoklicanim pod orožje, pa je bilo izplačanih še 274,5 milijona lir. Zasebnim nameščencem, ki so bili vpoklicani pod orožje, je bilo izplačanih 739 milijonov lir ter 280,8 milijona lir za nagrade v zneskih 14 dnevne plače delavcem v industriji, ko so bili vpoklicani pod orožje. Posebni odsek za poročna posojila je dal lani 34.161 posojil v skupnem znesku okrog 50 milijonov lir. V celoti je bilo izdanih doslej 199.150 189 poročnih posojil v znesku 317 milijonov lir.

Narodni svetnik Lantini je nato poročal o finančnem stanju zavoda v letu 1941. Zavod je investiral nad 2.769 milijonov. Udeležil se je z dvema milijardama podpisovanja državnih posojil v letu 1941. Za ljudske hiše je izdal 138.253.857 lir.

Predsednik fašističnega narodnega zavoda za socialno skrbstvo je nato poročal o ukrepih, ki naj omogočijo vedno bolj učinkovito delovanje zavoda kot izvrševalca navodil režima na socialnem področju. Poročilo se je tikalo tudi nedavnih ukrepov, s katerimi se zvišujejo pokojnine za invalidnost in starost, in podvojitve družinskih dokladov za delavce in nameščence, ki so poklicani pod orožje. Blagodat teh ukrepov bo deležnih več milijonov oseb, ki imajo pravico do njih, in njih svojci.

Predsednik zavoda je dal Duceju na razpolago vsoto 1.500.000 lir, ki jo je Duce takole porazdelil: za višinske kolonije GIL-a 100.000 lir, za okrevalske zveze ženskih fašijev 100.000 lir, za ustanovo Piemontske knežine 50.000 lir, za fašistični narodni skrbstveni zavod italijanskih novinarjev »Arnaldo Mussolini« 350.000 lir, za povečanje otroškega zavetišča v San Giovanni 120.000 lir, za zidavo dveh šolskih poslopij v Fontanevecchio 200.000 lir, za desinfekcijsko postajo bolnišnice v Castel San Pietru in Piano 50.000 lir, za popravilo ograjnega zidu na pokopališču v Predalvinu 30.000 lir, za gradnjo tuberkuloznega paviliona v bolnišnici S. Ana v Ferrari 300.000 lir, za ureditev bolnišnice v Corinaldu 200.000 lir.

zirnne ofenzive na različnih odsekih donskega bojišča, kakor tudi na srednjem in severnem odseku na dan 7. novembra, ko je 25. obletnica boljševiškega režima. Že nekaj tednov poteka velika propagandna gonja političnih komisarjev in policijskih agentov, v kateri lažljivo govorijo o krutem postopanju z ruskimi ujetniki. Ujetniki so tudi izpovedali, da je vsako gornjanje proti slabih prehrani in nezadostni zimski oskrbi zadušeno z najnasilnejšimi sredstvi in da so na vseh odsekih povečali število takozvanih »zapornih bataljonov«, ki imajo nalogo na mestu ustreliti vsakega, ki bi pobegnil iz prve bojne črte.

Hud poraz angleškega brodogoja

Nemške podmornice so spet potopile 26 ladij s 168.000 tonami — Na zahodnem Kavkazu, pri Alagirju in v Stalingradu uspešni napadi — Srdita borba v Egiptu

Na Severnem morju je bila potopljena trgovska ladja s 7000 tonami, poškodovani pa sta bili dve nadaljnji veliki trgovski ladji.

Kakor je bilo objavljeno po posebnem vojnem poročilu, so nemške podmornice na zelo obširnih morskih odsekih, od Lednega morja do voda južno od Madagaskarja, z bojnim duhom, ki ne pozna oddiha, po hrupnih uspehih zadnjih dni prizadevale še več hudih izgub nasprotnikovemu trgovskemu brodogojstvu.

Na severnem Atlantiku so po trdovratnem zasledovanju ponovno prišle v stik z ostanki ladijske spremnljave, ki je bila z vojnimi potrebščinami in živežem na poti v Anglijo in od katere so potopile še 16 ladij s skupno 94.000 tonami ter nato nadaljnjih 6 ladij s 37.000 tonami in poškodovale dva parnika s torpedi.

Druge podmornice so potopile na posameznih lovih na Severnem ledenem morju, na severnem Atlantiku, pri S. Johnesu, na ekvatorskem področju ter proti otoku Fernando Nojona, na južnem Atlantiku, pretežno na morskem področju okrog

Capetowna, v obrobni vodah Indijskega oceana južno od otoka Madagaskarja, 20 ladij s skupno 131.000 tonami. Ena izmed teh ladij se je potopila skupno s posadkami petih parnikov, ki so bile sprejete s potopljenih ladij na njen krov, ker v reševalnih čolnih ni bilo več prostora zanje.

Tako je nasprotno brodogojstvo potopilo 26 trgovskih ladij s skupno 168.000 tonami. Večje število teh ladij je bilo z vojnimi potrebščinami določenih za afriško bojišče.

Hitlerjev glavni stan, 6. novembra, Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj objavilo tole uradno vojno poročilo:

Na zahodnem Kavkazu je pehota z odločnim napadom zavzela nove sovjetske postojanke, potem ko je odbila protinapade. Bojna letala so v pristanišču Tuapseju potopila 3 trgovske ladje s skupno 5800 tonami. Nočna bojna letala so uspešno napadla postojanke v sovjetskem zaledju.

Pri Alagirju so nemške čete začele z novimi silovitimi napadi, trdovratni boji so še v teku. Letalstvo je napadlo zbirališča čet in prestrbovalne čete v prostoru med rekama Terekom in Kumo. Nek prevozni vlak je bil uspešno bombardiran.

V Stalingradu so napadi rodili nove uspehe. Zavzela je bila neka sovjetska postojanka. Sovjetski protinapadi so bili odbiti. Letalski napadi so bili usmerjeni proti sovjetskim prometnim zvezam in topniškim postojankam vzhodno od Volge.

Ob Donu so italijanske čete odbile poskuse prekrasčenja reke.

Na srednjem in severnem odseku vzhodnega bojišča je bilo po napadih nemških čet uničenih več sovjetskih oddelkov. Krajevni sovjetski napadi so se ponesrečili. Letalstvo je bombardiralo važno sovjetsko oskrbovalno središče.

V času od 10. do 31. oktobra je bilo nad vzhodnim bojiščem uničenih 615 sovjetskih letal in sicer 535 v letalskih bitkah, 31 po protiletalskem topništvu, ostala pa na tleh. V istem času je bilo izgubljenih 56 nemških letal.

Bitka v Egiptu je na vsem bojišču še v teku. Nemške in italijanske čete nudijo angleškemu napadom skrajni odpor. Na posameznih odsekih so se umaknile po načrtu na pripravljene postojanke. Stalni bombni napadi letalstva so bili usmerjeni proti angleški vojski in topništvu. Dne 3. in 4. novembra so nemška in italijanska lovka letala v ogorčenih letalskih bitkah s številno močnejšim nasprotnikom sestrelila 30 angleških letal. Štiri nemška letala pogrešajo.

Tajnik stranke poslal Duceju številčni seznam o naboru fašistične mladine

Tajnik Stranke je Duceju sporočil naslednje podatke o 16. fašističnem naboru: sinov volkulje, ki preidejo v ballio, 311.445, od balile prehaajo v vrste avangardistov 329.179, od avangardistov v vrste mladih fašistov 345.165, od mladih fašistov, ki prehaajo v fašistično stranko, 336.465. Hčera volkulje, ki prehaajo v vrste mladih Italijank je 281.939; mladih Italijank, ki bodo vpisane med italijanske mladenke, je 199.990; italijanskih mladenk pa, ki prehaajo v vrste fašističnih mladenk, 179.135; ženskim fašijem pa bo prištetih 141.188 mladih fašistk.

Seja tehničnega odbora držav trojne zveze

Roma, 6. novembra. s. Gospodarski tehnični odbor, določen po pogodbi trojne zveze, se je včeraj sestel v ministrstvu za zunanje zadeve pod predsedstvom poslanika Amedea Gianninija. Na sestanku so bili vsi japonski, italijanski in nemški člani: ministri svetnik Suniki Kase, kapetan bojne broda Tojo Mitunobu, polkovnik Masatake Gonbo, prvi tajnik Kinteru Mase, trgovinski tajnik poslanstva Tomiti Saída, član poslanstva Tomojesi Sirahta, član poslanstva in polkovnik Masaki Inaba, dr. F. Graef, svetnik poslanstva; od italijanskih članov pa so bili na sestanku član akademije F. Giordani, Santoro, M. Masi, Dalloggio, Giacchetti, dr. A. Antonucci, prof. Mariani, polkovnik G. Ingravalle, in drugi visoki uradniki zunanega ministrstva. Gospodarski tehnični odbor je v duhu popolnega sodelovanja, ki vlada v gospodarskih odnosih vseh treh sil trojne zveze, pretehtal nekaj važnih vprašanj glede delovanja odbora samega.

29.000 nemških študentov se je vrnilo iz vojne delovne službe

Berlin, 6. nov. s. Te dni se je končala delovna doba nemških študentov zaradi potreb nemškega vojnega gospodarstva v letu 1942. 29.000 nemških študentov in študentek je prostovoljno delalo po industrijskih napravah, po bolnišnicah, po poljih itd. Dr. Scheel, voditelj nemških študentov, je ob koncu študentske vojne delovne službe poslal maršalu Göringu sporočilo, kaj so študentje v tej službi počeli.

Zatišje na slovaškem predelu ruskega bojišča

Bratislava, 6. nov. s. Sorazmerno zatišje je nastopilo po napadalnih nastopih, kronanih z uspehom, na tistem delu kavkaškega bojišča, ki ga drže slovaški oddelki. Neka slovaška enotica je prešla v napad ter zavzela postojanko, važno za nadaljnje nastope. Neka druga enotica je vdrla v nekaj nasprotnikovih utrjenih postojank ter dobila obilen plen težkega orožja, ne da bi sama imela kaj izgub.

Vesti 6. novembra

V Združenih državah so na vladno pobudo začeli z veliko propagando za oddajo bakrenega denarja. V Ameriki imajo ljudje navado, da bakreni denar spravljajo in se ga je zato nabralo veliko, pa bi ga zdaj radi dobili za vojno industrijo.

Skupina bolgarskih književnikov je dopotovala v Budimpešto, da vrne svojačasni obisk madžarskih pisateljev na Bolgarskem.

Španski minister za kmetijstvo je obnovil odlikovanje za kmetijske zasluge. Dobivali ga bodo vsi, ki se bodo posebno izkazali v kmetijstvu ali v ustanovah in industrijah, ki so e kmetijstvom v zvezi.

V Dansko prestolnico je včeraj priletel nemški pooblaščenec pri danski vladi dr. Best.

Na področju ruskega bojišča, kjer se borijo 223. nemška divizija so ugotovili, da Rusi uporabljajo dum-dum krogle. Zaboječ teh krogel, ki ga je uspelo vzeti nasprotniku, nosi znamko neke angleške tovarne za strelivo.

250.000 ameriških vseučilištnikov so zdaj z vso naglico poslali v častniške šole, več kakor 50.000 dijakov pa uživa strokovni vojaški pouk po dopisnih tečajih, za kar je bilo ustanovljenih 77 šol. Podobne tečaje so ustanovili tudi za industrijsko delavstvo in se jih udeležuje okrog milijon ljudi. Ti dopisni tečaji so pri vseh ameriških vojnih pripravah zadržno najbolj smešna stvar.

Nemški rekord v potapljanju zavezniškega ladjevja

Berlin, 6. novembra. s. V središču pozornosti v nemških političnih in vojaških krogih je danes nov veliki uspeh, ki so ga dosegle nemške podmornice. V dobi štirih dni je nemško podmornsko orožje potopilo za več kakor četr milijona ton nasprotnikovega ladjevja. To pomeni prvenstvo, ki nima primere v zgodovini sedanje vojne. »Črnogled napovedi ameriškega admirala Linda« piše »Börsen Zeitung«, »da bomo pozimi priče razsežnega potapljanja po podmornicah Osi, so bile potrjene v nekaj kratkih dneh po uspehih, ki jih je naše podmorniško orožje doseglo po vseh vodah, od Lednega do Indijskega morja.«

80% ameriškega vojnega blaga gre pod vodo

Madrid, 6. novembra. s. O angleško-ameriških pomorskih izgubah sodijo v španskih krogih, da so naravnost katastrofalne. Pravijo, da pomorska pre-

moč, ki je potrebna za odločitev v sedanjem spopadu, ni ravno na strani Anglije in Združenih držav. Vrh tega poudarjajo, da vsaj 80 odstotkov ameriškega vojnega blaga, namenjenega zavezniškom, konča na dnu morja, kar povzroča v industriji Združenih držav nepretrgano, malodušno vzbujajočo zmedo, kateri se industrija ne bo mogla dolgo ustavljati. Angleške in ameriške ladjedelnice ne bodo mogle nikdar zamašiti vrzeli, ki jih povzroča osna mornarica v angleškem ameriškem trgovskem brodogojstvu. Pomanjkanje ladijskega prstova že pomeni pravo moro za vladi v Londonu in Washingtonu.

Sovjetski begunci napovedujejo nove Stalinove ofenzive

Berlin, 6. nov. s. Mednarodna poročevalska agencija je zvedela od vojaških krogov, da se je zagnala časa na različnih odsekih znatno povečalo število sovjetskih beguncev. Vsi enoglasno izpovedujejo, da je Stalin zaukazal velike brezob-

Ob izdaji novih veroučnih knjig

Ljubljana, 6. nov.

Človeški duh, kakor je povedal sv. Avgustin in z njim vsi veliki misleci, hrepeni po resnici. Težko je priti do nje. Treba je iti preko tisoč ovir in okopov zmot, umišljenih predsodkov in svetih ter nedotakljivih navad. Boriti se s svetom in njega duhom, njegovimi krivimi preroki, ki nastopajo v znanstvenih in neznanstvenih oblikah in oblikah kot brošure, publikacije in cele razstave učbenikov. Se dvakrat težje je danes v času splošne duhovne zameglitve voditi zlasti mladino, ki je tako rada ponosna na to, da zna samostojno misliti, pa je le nesamostojna v samostojnosti. Vse življenje, svet in ljudje, jo hitro zvajajo v sužnost duha in materije. Velika umetnost je danes približati mladino na pot resnice in jo na tej poti tudi obdržati. Kdor je tu uspel, ta je ne bo več izgubil, ne bo se mu več izmikala na stranpoti ali nazaj v temo, zakaj resnica osvobaja, plemeniti in osrečuje ter pomirja. Važno je, kaj bere mladina, kaj je njena duševna hrana, ali so prijateljice mladine — dobre knjige res dobre in vseh ozirih neoporečne. Ali so vedno in povsod glasilke resnice, kar bi po svojem pomenu in namenu morale biti, ali pa so večkrat zvodnice in morilke mladine. Kako so se previdno utihotapile pod dijaške klopi, saj so bile one na klopih tako zastarele in nezanimive, daleč proč od pravega in zanimivega življenja.

Te dni pa sta izšli dve dijaški veroučni knjigi, ki bosta ponosno stali odprti na dijaških klopih. Ljudje, ki so bili sami nekoč dijaki in doživljali vse težave in probleme, ki tarajo mlade ljudi, vedo, kako je bilo pri veroučnih urah. Zdej stojte pred zaupano ji mladino kot vzgojitelji in učitelji. Ob teh knjigah mladini ne bo dol čas, saj so pisane v prijetnem in domačem tonu, izbrano in bistveno, življenjsko in nazorno. Verouk I: Prvošolec ne bo več ponavljal starih zgod in romal z Izraelci po pustinji sem in tja in občudoval Mojzesovo brado in Aronovo čudežno palico. — Nova knjiga ga takoj postavi v njegovo resnično življenje doma, na ulici, v šoli in cerkvi, očetom. Z njim naj bi bil v stalnem povpratu naj se vede kakor otrok pred svojim dobrim šujcem in prosečim razgovoru — molitvi. Kateteh se bo pomudil nekaj ur z nadzorstvom in praktičnimi vajami o molitvi. Saj prav moliti, se pravi prav živeti. Kako vse drugače bo sedaj ob prikupni razlagi krščanskih resnic spet oživel katekizem s svojimi večnimi vprašanji. Ob stalnem ponavljanju vodilnih stavkov v lekcijah bo ohranil vez med posameznimi resnicami. Tudi pri drugem delu — pri zapovedih — ne bo videl tistega krutega — ne smeš. Ko se je nekolično uživel v resnico o Bogu in pravem razmerju do Boga, potem mu ne bo težko izpolniti vsega, kar spominja na Boga (božje ime, prazniki in nedelje, telo kot božje orodje, bližnji in daljnji ljudje ter njih lastnina). V vsem tem bo videl, da je zapisano Očetov ime, Verouk VI: V klopi ne sedi več prvošolec, v daljavo zagledane oči, nagubano čelo, povešena glava govori o težini in ostrini bojev, ki se vrše na dnu morskega dna na zaprtem polju mladice duše. Ob vsaki debatni uri polno ugovorov, ki naj kateheta potisnejo v kot, pa naj so zrasli na lastnem zelniku ali od drugod pobrani od preglednega pepla pa tja do previsokih nebes. Dvom, to je že ideal dijak, ki zna že sam misliti in se igrati s sofizmi. Zmota in druga navlahe, nabrana od vseh mogočih knjig, ki so že na indeksu ali morale biti zanj prepovedane, so mu zakrile resnico. Treba jih je spet poživiti, napraviti tisto lahko kot v dušo kakor takrat, ko je še kot majhen kratkohladek sedel v prvi šoli. Tisto bogastvo neslutnih resnic, ki so se nekam poglobile ali zasle v zaton, je treba priklicati v življenje, logično in znanstveno utemeljiti njih pravico do življenja, pokazati njih nujno zvezo z življenjem. Delo ni lahko, ko je bilo pred katehetom od prve šole že toliko učiteljev, ki so učili nasprotno od božjih resnic, odrekli jim celo življenje, saj vse, kar je božjega, je le plod in izrodek človeške domišljije. Previdno, nevsiljivo, a prepričevalno je treba proti tej zmotni duhovni stavbi postaviti trdno stavbo krščanskih resnic in njih pravičnega gledanja

na svet in življenje. Previdno bo rušil zmotni materializem, ki je ponižal človeka na stopnjo žive materije in visoko dvignil človeka v luči krščanskega gledanja njegovega prihoda, in njegovega mesta v svetu. Iz svetega pisma in zgodovine bo odprl pot Kristusu pokazal njegovo delo in osebnost, njegovo odrešenje in človeško hrepenenje in usvojenje in ob Njem in po Njem kot velikemu Duhovniku, ki nam prinaša življenje, ki se krščansko imenuje — milost. Ne bo govoril le s svojo učenostjo, na pomoč bo klical nezmotljivost Cerkve, povabil velike cerkvene učnike, da se iz svojih bogatih izkušenj in izsledkov potrdijo nezmotljivi nauk svete Cerkve. Pravilno rešeni odgovori na ugovore bodo pripravljali resnicam hitrejši pot.

Obe knjigi, ki ju je izdala Ljudska knjigarna sta okusno opremljeni, nekaj novega v naši veroučni literaturi izpod peresa priznanih pisateljev in vzgojiteljev (Fajdiga, Pogačnik, Pavlin, Ambrožič, dr. Hanželič in Oražem). Naj bi bili naši mladinci ob knjigi in druga, ki pripravljajo luč, v razsvetljenje in kažipot k enemu in edinemu cilju — Bogu.

S Hrvaškega

Poveljnik nemških zračnih sil maršal Goering je ob priliki 1000. poleta hrvaških zrakoplovcov na severnem odseku vzhodnega bojišča izrekel tej skupini hrvaških letalcev, ki deluje na omenjenem bojišču posebno zahvalo in priznanje. Nemške zrakoplovne sile s ponosom gledajo na hrvaške letalce, ki se hrabro bore v njihovih vrstah, je dejal maršal Goering.

29. oktobra je sprejel Poveljnik v posebni avdienci slovaškega pravosodnega ministra dr. Fritza, ki se je nahajal v hrvaški prestolnici zaradi podpisane pravne pomoči med obema državama. Ob tej priliki je Poveljnik odlikoval slovaškega ministra z velikim hrvaškim odlikovanjem velereda krone kralja Zvonimirja z Danico, ki daje odlikovancu obenem tudi naslov viteza. Po odlikovanju se je Poveljnik dalj časa zadržal z ministrom v prisrčnem razgovoru.

Poveljnik je s posebno odredbo imenoval dosedanjega državnega tajnika Josipa Markoviča za glavnega ravnatelja v glavnem ravnateljstvu za promet.

V neki dunajski knjižni založbi bodo v kratkem izdali del ciklus opisov Hrvaške. Spisi bodo seveda napisani v nemškem jeziku. Vsak zvezek, in teh bo nekako 15, bo izšel v nakladi 30.000 kosov. Poedini zvezki bodo prikazali Hrvaško v zgodovinskem pogledu, drugi pa spet v kulturnem, političnem itd.

Na željo nekaterih merodajnih italijanskih krogov bo velika razstava, ki je bila prirejena v Mletcih pod naslovom »Hrvaška skozi stoletja« v prihodnjem poletju ponovljena tako v Milanu kakor tudi v Romu.

Ob priliki prve obletnice rakoviškega upora in junaške smrti velikega hrvaškega revolucionarja Evgena Kvaternika je bila v Banji Luki te dni lepa spominska svečanost.

Orkester zagrebske Filharmonije bo odšel v kratkem na gostovanje v Sofijo. Za sporedu je tudi precej domačih hrvaških del. Orkester bo dirigiral Lovro Matačić.

V hrvaškem državnem gledališču v Zagrebu je bil pretekli teden prirejen velik koncert vojaških godb. Čisti dobiček je šel za letošnjo nemško zimsko pomoč.

Zagrebsko mestno poglavarstvo je izdalo posebno odredbo za tiste, ki imajo doma shranjene več kot 10 kg moke. Ti imetniki ne bodo smeli toliko časa dobivati kruha na karte, dokler ne bodo porabili te količine moke.

Hrvaški likovni umetniki bodo meseca decembra priredili v starem umetniškem paviljonu razstavo svojih del.

Hrvaško pevsko društvo »Kolo« bo še letošnje leto praznovalo 80 letnico svoje ustanovitve. Ob tej priliki bo nastopilo s pevskimi točkami večje število hrvaških pevskih društev.

Ob koncu preteklega meseca je bil v Zagrebu na uradnem obisku karloški mestni župan, ki je ob tej priliki položil tudi venec na grob očeta domovine dr. Ante Starčevića.

V Travniku bodo ustanovili »Hrvatska. kri-lac«, ker je tamkaj posebno veliko mladine, ki se zanima za letalstvo.

24. preteklega meseca se je začelo II. poedinično šahovsko prvenstvo v Zagrebu.

Poveljnik je pričel začetek delavnosti »Pomoč za leto 1942-43. V načelnem govoru je Poveljnik dejal: »Vsakdo, ki ima le malo možnosti, je dolžan dati od svojega, da pomaga tistim, ki nimajo, a ki so potrebni.«

Lovro Matačić bo po koncertu v Sofiji takoj odšel v Berlin, kjer bo na velikem koncertu dirigiral Berlinski filharmoniji.

Najlepši almanah

Naroči naj ga vsaki!
Stane le Lir 20 —

Skrb za zimsko prehrano malih živali

Na Gallusovem nabrežju ob Ljubljani je zadnje dni spet zelo živo. Začela se je šola in na starino, kjer se je še ohranila tradicija prekupevanja knjig, menjavanja oblek in drugih predmetov, prihaja mladina in kupuje knjige, da bi si staršem prihranila vsaj nekaj denarja. Na koncu nabrežja pa se zbira pred pisarno Društva malih živali številne gospodinj, da poskrbe za zimsko hrano za svoje malo gospodarstvo. Ta teden je imela ta pisarna še posebno mnogo dela. Društvo je poskrbelo za svoje člane oves in razdeljevalo prvo pošiljko. Oves so dobili člani proti nakaznicam, seveda le proti predračunu. Kilogram ovesa velja 8 lir. Člani lahko dobe pri društvu tudi korenje (kilogram po 2 liri) in peso (kilogram po 1.80).

Da ima društvo res mnogo dela, dokazuje dejstvo, da je določilo posamezne dni za razdeljevanje prehranjevalnih potrebščin. Kostne moke ta teden ni bilo. Korenje, oves, peso dele po abecednem redu ob ponedelkih, torek in sredo popoldne. Kieno apno, kostni zdrob, tobakov prah in zdrobljeno šoto lahko dvignejo člani ob petkih popoldne. Dobro posušene kosti zamenjujejo tu za kostni prah ob petkih popoldne. Angoro volno in kunčje kožice sprejemajo v predelavo ali v odkup le ob petkih, toda ves dan. Krompir za zimsko

krmo, namenjen izključno za rejo prašičev, so razdelili že v sredo kar z vagona v Šiški. Dobili so ga seveda le člani, ki so imeli za to dovoljenje od Predvoda.

Pred pisarno je stala včeraj kar cela vrsta ljudi. Kar nejevoljni so, če prestopijo prag in greš mimo vrste. Sebe ko jih potolažijo, da ne marajo oves in ne korenja, se pomirijo. Pa tudi v pisarni je vse tako nemirno. Vsi bi radi prišli prvi na vrsto. Pa napravijo red. Ze ko vstopijo v pisarno, zagleda napis: Danes nudimo: peso, korenje, oves, spodaj pa: stalno v zalogi pa imamo sredstva za pokončevanje podgan, ščurkov, uši in miši! Res, prava delikatesa!

Tako vidimo, da društvo res skrbi za svoje člane. Semkaj prihajajo tudi mnogi nečlani, ki bi radi nakupili krme za male živali. Ti lahko dobe krmo v skladišču Gospodarske zveze v Maistrovi ulici. Tudi tu imajo že precejšnjo zalogo svinjske krme, zlasti korenja, pa tudi krompirja. Zadnje dni prihaja sem izredno mnogo ljudi po lepa zimska jabolka. Tudi tu so morali zaradi velikega navala urediti prodajo jabolk tako, da dobe kupovalci, ki jih je vedno več, najprej nabavni list v pisarni pri skladišču in šele na podlagi zapovrstnih nabavnih listov blago.

Dolgotrajna pravda zaradi srečke

Ljubljana, 6. novembra.

Pod tem naslovom je bilo v listu od 22. avgusta t. l. objavljeno na podlagi nepravilnih informacij poročilo o pravdi, ki jo sedaj lojalno popravljamo in pojasnjujemo.

Nepravilno je bilo v poročilu navedeno, češ naj bi bili že pred dvema letoma poročali o zanimivi kazenski pravdi, kjer naj bi bil zaradi prestopka prevare ovađen lastnik loterijske kolektive v Ljubljani Planinšek Alojzij in kjer naj bi bilo vrhovno sodišče izreкло opustilno sodbo. Resnica je, da je pred kakimi tremi leti vložil trgovec Ciril Pirnat proti Alojziju Planinšku civilno odškodninsko tožbo na povračilo dobitka 25.000 din, katero pravdo pa je omenjeni izgubil in bil hkrati obsojen na povrnitev vseh pravnih stroškov Planinšku. Ne odgovarja dejstvu, da naj bi bil trgovec Pirnat dosegel obnovitev kazenskega postopanja, da bi bile uvedene nove poizvedbe ter naj bi bil Planinšek Alojzij ponovno obtožen prestopka prevare. Res je, da je po izgubljeni civilni pravdi trgovec Pirnat Ciril vložil ovadbo proti Planinšku Alojziju, po končanih poizvedbah pa je državni tožilec odstopil od pregona glede dejanja na škodo Pirnatu, ker ni bilo za to osnove. Nato je Ciril Pirnat sam kot subsidiarni tožilec vložil obtožnico, ki tudi ni vodila do obsodbe.

Najlepša nemška cesta

Pred desetimi leti je bil odprt promet na cesti čez Veliki Klek

Visoko-alpska cesta na Veliki Klek je najsi-nejša in najbolj moderna cestna zgradba v vseh Alpah od 1. 1918 dalje. Čeprav je bila cesta povezana preko grebena Visokih Tur šele 3. avgusta 1935 in bodo praznovali desetletnico otvoritve popolnoma dodelane ceste šele 1. 1945, se spominjajo sedaj dodelanih obojestranskih delov do pobočja severne in južne plati. Jeseni leta 1932 je bilo izročeno javnemu prometu na severu 14,5 km od vasi Fuschl do Hochmaisa, na jugu 16 km od Sv. Krvi do Franc-Jožefove višine. S tem je bilo zgrajene nad polovico krasne visokogorske ceste.

Ko je bila Avstrija priključena Nemčiji, ni bila več Zugspitze najvišji vrh vse Nemčije. Njeno mesto je prevzel Veliki Klek (3798 m), skoro za tisoč metrov višji od Triglava. Od Malega Kleka (3764 m) ga loči mala zarezka. Obadva gorska velikana pripadata tzv. Kleški skupini, ki tvori mejo med Tirolsko in Korosko in pripada Visokim Turam. Skupno s Zillertalskimi Alpami tvori ogromni prirodni zid, ki je zgrajen iz kloritnih in sljudnih škrljcev. Zaradi njega ni bilo dostoj na daljavo 160 km nobenega prehoda preko Alp, od tirolskega Brennerja pa vse do štajerskega Katschberg. Z novo cesto so bila odprta nova vrata na jug, k našim italijanskim prijateljem in sosedom, s katerimi smo tako usodno povezani. Samo 420 km ceste vodi sedaj iz Salzburga v Benetke, lagodna vožnja za en dan!

Kleška cesta je bila zgrajena za avtomobilsko vožnje. Zato je široka do 6 m, v serpentinah celo 10 m, vzpon doseže le 10, največ 12%. Cesto delimo v tri delne odeske. Vsa cesta iz Fuschla v Sv. Kri meri skoro 48 km. Sama Kleška cesta vodi iz

Guttala preko Glocknerhausa (Kleškega doma) na Franc-Jožefovo višino in je dolga le 8,2 km. Cesta iz Fuschla do Sv. Krvi ima 26 ovinkov z najmanjšim polmerom 8—10 m. Zanimivo je, da poteka vsa cesta v temenu (6 km na višini 2400 m) skoro popolnoma ravno. To je edina cesta te vrste izmed vseh evropskih alpskih cest.

Gradnja Kleške ceste je pričela 30. avgusta 1930 s prvim razstreljevanjem pri Ferleitemu. Pet polnih let je preteklo, da je bilo skoncato to velikansko delo nemške cestne gradbene tehnike. Delo je zahtevalo 25 gradbenih mesecev, soudeleženi so bili 3200 delavcev. Ti delavci so napravili 1,8 milijona delovnih dni, 870.000 m³ zemlje in skalovine je bilo treba odstraniti, 370.000 m³ cestne površine je bilo treba zgraditi. Skoro vsak meter ceste je dal novih težkih nalog tehnikom Vzhodne marke. Kako težko je bilo odkriti gradbeno mesto v popolnoma neobljudenem gorovju. Treba je bilo pritovaliti gradbenih firm, zgraditi delavskih hišic. Delo pri tej cestni gradbi je bilo ravnotako gigantsko, kakor je svet Visokih Alp. Zilavi, napram vremenskim vplivom odporni delavci so bili ravnotako korajžni, kakor nadarjeni inženjerji, ki so vodili dela.

Kleška cesta je velikega pomena kot nova prometna žila med južno Nemčijo (München) in gornjo Italijo (Benetke). Veže bregove Donave in obal Adriatskega morja. Lahko bi jo imenovali najlepšo evropsko cesto kot prehodno cesto preko 1030 km dolgega glavnega grebena Alp. Ta cesta bo še v daljnji bodočnosti služila v dokaz, da so imeli Nemci veliko voljo do življenja in dela. (Po M. Z.)

JUTRI

IZIDE znamenita knjiga
Nina Salvaneschia:

Paganini - Chopin

življenjski opis dveh znamenitih glasbenikov
Prevedel B. Stopar. Naročniki: »Naše knjige« vabimo, da jo dvignejo v naši knjižarni Predškofljo 5. Založba Naša knjiga

S. S. VAN DINE:

Skrivnostni tekač

Kriminalni roman

»Moj oče!
»Mislil, da bo zadostovalo, gospod doktor. Poskrbite le za to, da dobimo čimprej v roke mrliški spis.«
»Dobite ga še noč. Narednik je že telefoniral po furgon.« Nato je doktor dal vsem roko in odšel.
»No, kaj pa zdaj?« se je oglašil Heath in nestropno žvečil cigaro. »Zdi se mi, da ni bil zdravnik ravno kaj preveč važnega odkril.«
»Le korajžo, gospod narednik,« ga je bodril Vance nekam posmehljivo. »Udarec na lobanji zasluži, da mu povesite največjo pozornost. Jaz za svojo osebo pa mislim, da tega udarca ne smemo pripisovati zgolj padcu.«
»Zdelo se je, da narednik ni dosti upošteval pripombe mojega prijatelja in je Markhamu le dejal:
»Povedal vam bom še nekaj. Niti na loku, niti na puščici ni nobenih prstnih odtisov. Dubois meni, da jih je nekdo moral s čunjo izbrisati. Majhni sledovi se poznajo na koncih loka, toda komaj jih je mogoče zaznati in prav gotov ne zadostujejo, da bi na podlagi njih mogli ugotoviti, čigavi odtisi so to.«

Markham je nekaj časa molčal in zamisljeno kadil.
»Kaj pa na kljuki zunanijh vrat ob cesti, ali tudi tam ni nobenih prstnih odtisov?«
»Nobenih!« je odvrnil Heath. »In prav tako tudi ne na ključah vrat, skozi katera se pride med obema hišama na Drive. Kljuki sta zarjaveli in se zato na njih prstni odtisi tudi ne bi poznali.«
»Poslušaj, Markham,« je posegel vmes Vance. »Zdi se mi, da nisi na pravi poti. Jasnó je, da ne boste našli nobenih prstnih odtisov. Bedasto bi bilo, prihajati na dan s takimi malenkostmi samo zato, da bi potem prstne odtise morali pustiti čisto pri miru. Dosti važnejše je ugotoviti, zakaj je tisti, ki si je privoščil to bajko, smatral za potrebno, to svoje delo tako bedasto izvesti.«
»To je malo težko,« je pripomnil Heath ježno.
»Sem mar rekel, da je lahko? Ne, ne, gospod narednik, vse prej ko lahko. Prej bi dejal, da je to temna, zagonečna in... vražja stvar.«

IV. poglavje.

SKRIVNOSTNI LISTEK

Sobota, 2. apr. ob 14.

Markham je nekam odločno sedel k mizi na sredi sobe.
»Gospod narednik, pokličite sem oba posla, hišnika in kuharico.«
Heath je hitro prenesel ta ukaz na enega svojih dveh policistov, ki sta čakala na hodniku. Čez nekaj trenutkov se je že pojavil vedno visoke postave in se ustavil v primerni razdalji od Markhama.
»Evo, to je hišnik Pyne,« je pojasnil Heath.
Markham ga je nekaj trenutkov pozornost meril z očmi. Hišniku bi človek prisodil kakšnih 60 let. Nepravilnost njegove postave se je kazala na vsem telesu. Njegove roke so bile nekam čudno dolge in v skladu s prav tako nenavadno dolgimi kraki. Obleka se mu ni nič kaj prilagajala. V vratniku je bilo prostora za tri takšne vratove, kakršne je bil njegov. Oči so mu vodeno sijale izpod sivih mršavih obrvi, edinih kocih na njegovem obrtem obrazu, ki je bil nekam čudno zabuhel in brez barve. Na splošno pa, čeprav je bil na zunaj vse prej kot prikupen, je vendar na človeka naredil vtis, da je precej oprezen in zvit.
»Torej vi ste hišnik,« je dejal Markham. »Koliko časa pa ste že pri hiši?«
»Deset let bo, gospod.«
»Službo v tej hiši ste torej nastopili

takrat, ko je profesor Dillard nehal poučevati na vseučilišču, ne?«
»Mislim, da bo tako, gospod,« je odvrnil z debelim in zvnečim glasom.
»Kaj veste o žaloigri, ki se je odigrala danes dopoldne?« je brez ovinkov vprašal Markham, očividno v upanju, da bo to na Pyneja kaj vplivalo. Toda zmotil se je, kajti hišnik je odgovoril, ne da bi bil količikaj zlegan:
»Ničesar, gospod. Vem le to, da me je profesor Dillard poklical iz knjižnice ter mi ukazal, naj poiščem gospoda Sperlinga. Prej nisem niti najmanj kaj slutil.«
»Profesor vas je vendar moral obvestiti, kaj se je zgodilo.«
»Je, toda zelo na kratko. Dejaj mi je: Gospod Robin je bil umorjen. Pokličite mi gospoda Sperlinga! In to je bilo vse.«
»Pa čisto zanesljivo veste, da je profesor dejal »umorjen«, se je oglašil Vance.
»Prvič je tedaj hišnik nekoliko omahoval, potem pa odgovoril:
»Da, gospod. Prav tako je dejal. Rabil je besedo »umorjen«.
»Ko ste iskali gospoda Sperlinga, ste našli na truplo gospoda Robina, ne?« je silil dalje Vance.
»Hišnik je spet nekoliko pomislil.
»Ne, gospod. Zagledal sem ubogega gospoda, čim sem odprl vrata dvorane, ki vodijo na strelišče...«
»To je moralo biti res bridko presenečenje, Pyne,« je suhoparno pripomnil Vance. »Toda, povejte mi, ali ste se kaj dotaknili trupla? Ali morda puščice, ali loka?«

Pynejeve vodene oči so za hip zastarele.
»Ne, res ne... Čemu naj bi bil to storil, gospod?«
»Ze res, čemu neki?« Vance je vzdihnil. »Toda lok ste videli, ne?«
»Tega Vam ne bi mogel zanesljivo povedati,« je odvrnil mož, ne da bi količikaj trenil z očmi. »Mogoče, da sem ga videl, mogoče ne. Ne spominjam se.«
»Videti je bilo, kakor da se Vance prav nič več ne zanima za nj. Oglašil se je Markham in nadaljeval z zasliševanjem.
»Če se ne motim, Pyne, je bil gospod Drucker okrog pol desetih tu na obisku. Ste ga kaj videli?«
»Da, gospod, videl sem ga. On je vedno prihajal skozi streliška vrata. Ko je šel danes dopoldne mimo shrambe, mi je želel dober dan.«
»Ali je potem odšel po isti poti, po kateri je prišel?«
»Mislim, da, čeprav sem bil tisti trenutek v gornjem nadstropju. On stanuje v tej hiši, tu zadaj...«
»Vem to, eč se ne motim, ste vi sprejeli danes dopoldne gospoda Robina in Sperlinga in ju pospremili v hišo.«
»Da, gospod, bilo je to okrog desetih.«
»Ste ju potem, ko sta bila tu v shrambi, še kaj videli, ali pa vsaj kaj slisali, kaj sta se pogovarjala,«
»Da, gospod. Vse dopoldne sem bil zaposlen v sobi gospoda Arnessona.«

Nekaj zanimivih datumov iz zgodovine Ljubljane po potresu

V naših prejšnjih člankih smo navajali, koliko strahu in škode so Ljubljančani pretrpeli zaradi potresa leta 1895. Saj so morali po potresu dočeti podreti deseti del vseh ljubljanskih hiš, to je okoli 150 (Ljubljana je tedaj štela 1500 hiš). Vse druge hiše pa je bilo treba temeljito popraviti. V današnjem denarju je škoda težko oceniti, tedaj so jo cenili okoli 6.500.000 milijonov zlatih kron, ne računajoč pri tem izgube zaslužka, življenj itd., temveč samo gmotno škodo na zasebnih poslopih, na javnih poslopih, na cerkvah in podobnih zgradbah. In vendar si je Ljubljana tedaj krepko opohala. Kronist našteva po potresu nekaj značilnih datumov, od katerih navajamo najzanimivejše in katerih se starejši Ljubljančani še spominjajo:

Dne 16. junija 1896 je bil odobren cenik za električno luč (ki je seveda medtem doživel mnogo sprememb).

Dne 25. maja 1896 je bil odobren novi mestni stavbni red (ki je veljal skoraj do Plečnikovih dob), dne 1. septembra pa je bil odobren splošni regulacijski načrt za mesto.

Dne 5. novembra je bil inkorporiran del Vodmala, čimer se je pričela vrsta inkorporacij predmestij v Ljubljani, ki je trajala prav do letos.

Dne 9. novembra 1896 je bila odprta višja mestna dekliška šola v Gosposki ulici (poznejši licej, oziroma mestna ženska realna gimnazija, ki jo je letos nadomestila državna ženska gimnazija).

Dne 1. januarja 1898 je bila slovesno odprta mestna elektrarna. Dne 10. julija je bil v Ljubljani uveljavljen dimnikarski red.

Dne 27. julija 1898 je bila v Ljubljani slovesno odprta nova topničarska vojašnica na sedanji Bleiweisovi cesti.

Dne 8. septembra 1899 je bil slovesno odprt »Mestni dom«.

Dne 23. junija 1900 je bila slovesno odprta nova mestna ljudska kopel (v Kolodvorski ulici).

Dne 1. novembra 1900 je bila dograjena in uporabi izročena hiša ustanove grofice Stubenbergove v Gradšču (prvotno hišo so morali po potresu podreti).

Dne 6. septembra 1901 je bila odprta električna mestna cestna železnica, dne 16. septembra 1901 III. mestna deška petrazrednica (na Prulah), dne 1. oktobra 1901 nova mestna dekliška osemrazrednica pri Sv. Jakobu. Dne 4. oktobra 1901 je bil slovesno odprt in prometu izročen novi Zmajski most namesto starega lesenega Mesarskega mostu.

Dne 1. januarja 1902 je bila slovesno odprta nova ubožnica, sedaj Zavetišče za onemogle v Japljevi ulici. To zavetišče slavi torej sedaj 40 letnico svojega obstoja in je čudno, da se tega nihče ni spomnil!

Dne 1. januarja je prevzelo preosnovano »Gasilno in reševalno društvo« v oskrbo reševalno postajo v Mestnem domu. Ta postaja obstoji v bistvu še danes tako, kakor tedaj, le da jo sedaj vodi v svoji režiji mestna občina sama. Postaja je napravila seveda od tedaj ogromen napredek.

Dne 29. aprila 1905 je bilo slovesno odprto poslopje nove Mestne hranilnice v Prešernovi ulici. Dva dni kasneje je dobila mestna občina lastni anagrafski urad. Ta urad je pozneje prevzela podružnična policija, sedaj pa je zopet pod kompetenco mestne občine.

Dne 10. septembra 1905 je bil slovesno odkrit Prešernov spomenik (delo kiparja Ivana Zajca).

Dne 3. maja 1906 je bilo odprto novo pokopališče pri Sv. Križu, staro pri Sv. Križu pa je bilo za navadne pokope opuščeno, dovoljeno je bilo do pred leti pokopavati le v družinskih grobnicah, sedaj pa se to ne več.

Dne 4. oktobra 1907 je bilo odprto novo poslopje mestnega liceja na sedanji Viktorja Emanuela cesti.

Dne 27. maja 1908 se je pričela instalirati nova cestna plinska napeljava ter je bilo pri tem inštaliranih nad 700 Auerjevih plinskih žarnic. (Plinske javne in skoraj tudi zasebne razsvetljave v Ljubljani seveda že dolgo nimamo več, temveč samo električno, plin uporabljamo le za kuhinje, vendar je to za tedanje čase pomenjalo v Ljubljani znaten napredek!)

Dne 3. septembra 1908 je bil položen tudi temelj Trubarjevemu spomeniku.

Dne 1. decembra 1909 je bila odprta mestna zastavljalnica.

Dne 19. julija 1909 pa so pričeli poglobljati Gruberjev prekop, čimer so se pričela splošna osuševalna dela Ljubljanskega barja, ki se končujejo z graditvijo trajne zatvornice šele letos.

V teh datumihi pa niso vsi drugi značilni dogodki, kakor recimo graditev novega poslopja justične palače pred 40 leti, dalje graditev poslopja sedanjega Visokega komisariata leta 1899., novega poslopja deželnega dvorca, sedanjega vseučilišča leta 1902., poslopja Narodne banke v Pucinijski ulici leta 1905 in drugih. Splošna bolnišnica na Zaloški cesti je bila zgrajena leta 1896., vojaška bolnišnica malo dalje pa leta 1899.

Salezijanski zavod na Rakovniku je bil prezidan v vzgajališče za dečke leta 1909., hkrati pa zgrajena tudi nova cerkev. Gimnazija v Tomanovi ulici je bila zgrajena leta 1899., gimnazija na Poljanski cesti pa leta 1907. V tem času so bile zgrajene tudi šola v Marijanišču, šola uršulinskega samostana in sedanji Dežji dom v Strelški ulici. Dalje so zrasle številne zasebne hiše, zlasti pa tudi industrije, kakor Ljudska tiskarna. Narodna tiskarna, poslopje hotela »Uniona«, Ljudska posojilnica in tako naprej.

Ob potresu je Ljubljana štela okoli 1500 hiš, danes pa na istem teritoriju okoli 4500, če pa prištejemo še inkorporirane kraje, ki so rasli v istem ali še hitrejšem razmerju, se je Ljubljana od tedaj dalje najmanj popetorila. (—r)

Šport

V nedeljo Ljubljana : Mars

Prihodnjo nedeljo bomo imeli na stadionu le krajsi nogometni spored, kakor smo ga imeli tri nedelje dozaj. Samo moštvi Ljubljane in Marsa bosta nastopili in se v borbi pomerili med seboj za prvo in drugo mesto v jesenskem turnirskem tekmovalju. Kakšni so izgledi enega in drugega moštva.

Ljubljana. Reči moramo, da se nam je moštvo v dozdajšnjih tekmah, posebno v tekmi proti Korotanu, pokazalo s prav dobre strani. Manj srečno je bilo v tekmi proti simpatični Mladiki, ko mu je uspelo komaj rešiti točko, čeprav so bili dobršer del drugega polčasa v stalni in nevarni premoči. Mladika je takrat prav dobro zaigrala in tako rešila drugo točko in se s tem zelo postavila pred športno publiko. Moštvo Ljubljane je dobro uigrano in ima prav dobre moči v vseh vrstah. Precej se pozna prihod Mariborčanov v ljubljanske vrste, kar je igro znatno poživilo. Napadalna vrsta je udarna in z vsako potezo proti nasprotnikovemu голу nevarna. Tudi krilska vrsta skoraj ne zaostaja za napadalno, manj soliden pa je obrambni duet. Mesto v голу je zasedeno prav dobro. Če bo Ljubljana igrala tako udarno in premišljeno kot to zna, če hoče, potem skoraj ne dvomimo v njeno zmago.

Mars. Tudi z Marsovo igro smo bili dozaj prav zadovoljni, čeprav je tudi njegovo moštvo na pol odpovedalo v tekmi proti Tobacni tovarni. Le pol izkupička je spravilo. Marsova napadalna vrsta je malo pomlajena, kar se je prav dobro izkazalo, vendar pa bodo morali biti napadalec v nedeljo proti Ljubljani mnogo okreplejši, kot so to pokazali dozaj. Posebno dozdajšnji srednji napadalec se bo moral malo bolj razgibati, saj bo imel pred seboj trše nasprotnike. Vemo, da se bodo napadalec potrudili, saj bo predvsem od njih odvisno, kakšen bo končni rezultat. Krilska vrsta je solidna, posebno Slamič bo trd oreh za nasprotnikov napadalni kvintet. Tudi stara rezervna obramba bo prav gotovo opravila svoje. Boljša je vsekakor v razdiralnih akcijah kot pa v odbojnih udarcih. Tudi vratar bo opravil svoje delo kot je treba.

Po pregledu nedeljskih nasprotnikov bodo gledalci prav gotovo prišli na svoj račun, saj sta si Ljubljana in Mars ede od njega doli vedno resna rivala ter sta vedno zaigrala dopadljivo igro ter navdušila številne svoje pristaše. Prepričani smo, da bomo tudi v nedeljo pričali lepemu in viteškemu nogometu. Tekmo bo sodil g. Vrhovnik. Začetek tekme ob 15. Igrišče: Stadion.

Prenos bivših jugoslovanskih državnih papirjev

Visoki komisariat za Ljubljansko pokrajino sporoča, da se z ozirom na čl. 7 sporazuma podpisanega v Berlinu dne 22. julija 1942 državnih papirjev bivše Jugoslavije, ki se nahajajo na tako prejšnjem kot anektiranem ozemlju ene izmed nasledstvenih držav bivše Jugoslavije in ki pripadajo fizičnim ali pravnim osebam, ki imajo svoje domovinstvo in svoj stan v prvotnem ali priključenem ozemlju druge nasledstvene države, lahko prenesejo na osnovi predhodne odobritve pristojnih organov nasledstvene države, kjer so ti papirji deponirani.

Za papirje, prijavljene v smislu kr. dekreta z dne 1. junija 1941 št. 492, ki so deponirani pri »Banca d'Italia« v Ljubljani, daje dovoljenja Pokrajinski urad državne blagajne Ljubljana, Pucinijskega ulica 9.

V ta namen morajo prosilec vložiti prošnjo na navadnem papirju s potrdilom o njih pristojnosti in sedežu na prvotni ali priključenem ozemlju druge nasledstvene države.

Slično se bo pokrajinski blagajniški urad pobrigal za hitro rešitev prošnje za prenos, ki bi jih predložile fizične ali pravne osebe, ki pripadajo tej pokrajini, za prenos vrednostnih papirjev v njih lasti, ki so deponirani v priključenih ozemljih druge nasledstvene države. Tudi take prošnje se sprejemajo na navadnem papirju in morajo biti opremljene s potrdilom o sedežu in pristojnosti prosilca.

S štajerskega

Novi grobovi. V Mariboru je umrla 33 letna zasebnica Ana Vrešakova. V mariborski bolnišnici sta umrli 43 letni posestnik Alojz Korošec in 50 letni Ferdinand Pirš. Nadalje je umrl v Mariboru 37 letni namestnik Peter Dietmayer. V Celju sta umrli Gretka Zamperutijeva in cvetoči dobi 25 let ter Uršula Bučarjeva, ki je dosegla starost 75 let. V Zaleu je umrla v visoki starosti 84 let zasebnica Marija Globovškova roj. Vabičeva. V Ptujju je umrl 70 letni trgovec in posestnik Ferdinand Stros. V zdravilišču Topolšiči pri Šoštanju je umrl 39 letni Hans Franz, kapitan podmorniške plovbe. Prepeljan bo v Ptuj.

Zivljenje na deželi. V St. Jurju ob juž. žel. sta se poročila Avgust Golob in Vida Muškoltjeva, oba iz Botričnice. V Straži je umrla 53 letna Marija Kukovičeva, po rodu Zdoškovska. Na Dobovi sta se poročila Franc Vanovšek iz Kapfenberga in Pavla Videmškova iz St. Janža. Na Gornjškem je umrl 89 letni Blaž Eberl, v Parizljah pa 85 letna posestnica Julijana Prislanova. V Palčah je umrl 29 letni Stanko Šlibar.

Na vzhodni fronti sta padla naslednja koroška rojaka: 22 letni Albin Hudelist iz Beljaka, ki je bil podčastnik in radiotelegrafist na letalu, edinec ugodnega zakonskega para iz Beljaka, ter 37 letni Ernest Maier, vojak v nekem polsku; zapustil je vdovo in mater. Nadalje je padel pri napadu na Malto letalski podčastnik Valter Wulz iz Laboda. Odlikovan je bil z železnim križem.

Oženjeni študenti. Z odločbo državnega ministra za vzgojo so oproščeni udeleženci sedanjih voine tekoni študija na vseučiliščih vseh taks ne glede na njih gospodarski položaj. Dalje jim teče v tej dobi tudi posebna vzdrževalnina. Oboje se ravna po tem, koliko časa traja vojaška služba. Vzdrževalni prispevek znaša mesečno 20 mark. Dvigne pa se mesečno na 100 mark za študije, ki jih preživi visokolec izven domačega kraja. Minister za vzgojo je olajšal študij poročenim bojevnikom. Vzdrževalni prispevek znaša zanje od 1. oktobra 1942 dalje 100 mark brez oziroma ali študirajo doma ali drugod. Poleg tega pa prejemajo ti poročeni bojevniki, ki so izpolnili 24. leto, od držav. dijaške ustanove (Reichsstudienwerk) prispevek 60 mark mesečno kot družinsko podporo. Ta podpora se dvigne na 70 mark od 27. leta dalje in na 80 mark od 28. leta dalje. Razen tega pa lahko dovoli omenjena ustanova pribitke za obroke po zakonu o državnih uradnikih.

Poročili so se v Celju: Jožef Poznič in Ana Catar, Vinko Apat in Frančiška Brozovšek, Pavel Kenda in Terezija Dušak, vsi iz Celja; Andrej Kopinšek iz Celja in Ljubomira Borlak iz Maribora, Matija Hozjan iz Gradca in Matilda Jamnik iz Celja.

Poroke. V St. Jurju ob južni železnici so se poročili: Franc Samec iz Hamburga in Terezija Selihova iz Sojeka pri Slov. Konjicah ter Jože Goršič in Francka Urbančičeva, oba iz Vrhnega. V Mariboru sta se poročila krajevni vodja Oton Zmorg in Roza Eichenbergerjeva iz Čmureka, dekliška voditeljica za mariborsko okrožje. Poroke je bila zelo svečana. V Celju sta se poročila oPrad Vovšek iz Celja in Ana Bregarjeva iz Maribora. Na Pragerskem sta se poročila Štefan Hrstnik in Francka Esikova, v Ptujju Maks Potočnik in Angela Arbusova, na Teharju Franc Plank in Alojzija Avšnerjeva, v Rogaški Slatini pa Karel Lipnik in Albina Stojškova ter Janez Herzner in Francka Bognerjeva.

Ljubljana

Koledar

Danes, petek, 6. novembra: Lenart, op. Sobota, 7. novembra: Engelbert.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Piccoli, Bleiweisova cesta 60; mr. Hočevar, Celovška cesta 62; Gartus, Moste, Zaloška cesta.

V počastitev spomina g. doc. dr. Cholewe, ravnatelja Zavoda za novotvorbe v Ljubljani, sta darovali rodbini dr. Variček in Tonec iz Ljubljane 300 lir za revne bolnike zavoda. Za velikodušni dar se najiskrejeje zahvaljuje uprava zavoda.

Pokrajinski sindikat delojemalcev oblačilne stroke vabi vse krojaške in čevljarke pomočnice ter vse civilne in modistovske pomočnice, da se udeležijo strokovno-organizacijske sestanka, ki se bo vršil v nedeljo, dne 8. novembra 1942 ob pol desetih v veliki dvorani Pokrajinske delavske zveze. Obravnavalo se bo izvajanje kolektivnih pogodb. Za člane sindikata udeležba obvezna! — Predsedstvo sindikata.

Slavni mojster italijanske opere G. Verdi je zelo pogostokrat zastopan s svojimi deli tudi na simfoničnih koncertih. Tako je tudi na sporedu našega prvega letošnjega simfoničnega koncerta s svojo značilno predigro k operi »Sicilske večernice«, katere tekst ima zgodovinsko podlago iz 13. stoletja. Predigra je sijajno napisana za veliki orkester in prinaša najlepše bisere tega Verdijevega opernega dela. Predigra k »Sicilskim večernicam« se bo v ponedeljek, dne 9. novembra, prvič izvajala na javnem koncertu v Ljubljani. Izvajal jo bo naš simfonični orkester, ki ga tvorijo člani opernega in radijskega orkestra pod vodstvom dirigenta Drago Marija Šijanec. Poleg Verdija so na sporedu še dela Smetane, Čajkovskega in Schuberta, dela, ki bodo nudila izreden umetniški užitek, lahko razumljiva in dostopna vsemu našem glasboljubivemu občinstvu. Prvi letošnji simfonični koncert bo prav gotovo lep dogodek v našem koncertnem življenju, zato na njega še prav posebno opozarjamo. Koncert je ljudskega značaja, zato je tudi vstopnina izredno nizka in so sedeži od 5—15 lir na razpolago v knjigarni Glasbene Matice.

Glasbena akademija. Letos se je vpisalo na Glasbeno akademijo 205 gojencev, in sicer 35 na Glasbeno akademijo, 170 na Srednjo glasbeno šolo. Ker je dosedanjemu rektorju rednemu profesorju Antonu Trostu potekla dveletna rektorska doba, je izvolil profesorji svet rednega profesorja Julija Betetta, ki je bil že poltrjen od Visokega komisariata in prevzel rektorske posle. V začetku decembra bo priredila Glasbena akademija svoj prvi javni nastop.

Kleparski pomočniki, inštalaterji in električarji imajo redni mesečni sestanek v nedeljo, dne 8. novembra 1942 ob 10 dopoldne v tajništvu industrijskega oddelka Pokrajinske delavske zveze, I. nadstropje, soba 2. — Vsi našti delojemalci vabljivi! — Predsednik sindikata delojemalcev vodovodov, plinarn in elektrarn.

Dimnikar, pomočniki so vabljivi, da se zanesljivo udeležijo članske sestanka, ki se bo vršil v nedeljo, dne 8. novembra 1942 ob 10 dopoldne v tajništvu industrijskega oddelka Pokrajinske delavske zveze, I. nadstropje, soba 5. Za vse člane udeležba obvezna! — Predsedstvo skupine dimnikarjev PDZ.

Oddelki industrijskih delojemalcev PDZ vabi vse delavce in delavke industrijskih kategorij, ki so se vpisali v sindikate, da čimprej dvignejo članske izkaznice. Za članske izkaznice je plačati 1 liro. Člani lahko dvignejo izkaznico v tajništvu oddelka med uradnimi urami, ki so vsak delavnik od 8 do 12 in 3 do 6. — Industrijski oddelki PDZ.

Izšel je Verouk I. za prvi razred gimnazije in meščanske šole, ter Verouk VI. za šesti gimnazijski razred. Cena prvega je 14 lir, cena drugega pa 20 lir. Založilo je knjigi Katehetško društvo v Ljubljani (stolno župnišče). Dobiva se tudi po knjigarnah.

Ljubljansko gledališče

Drama:

Petek, 6. novembra ob 15: »Oče naš«. Izven. Znižane cene od 15 lir navzdol. Sobota, 7. novembra ob 16: »Hamlet«. Izven. Nedelja, 8. novembra ob 10.30: »Snežulčica«. — Izven. Znižane cene od 10 lir navzdol. — Ob 16.30: »Deseti brat«. Izven.

Opera:

Petek, 6. novembra ob 16: »Boccaccio«. Izven. — Cene od 18 lir navzdol.

Rokodelski oder: Lastnik firme »Brandt in sin«, gospod Hugo Brand in gledališka igralka Helena Otocka sta osrednji osebi veselo komedije »Firma«. Njima tesno ob strani stojita poleg drugih prijateljev knjigovodja Hilček in prebrisana bivša igralka, sedaj garderobierka Maria. Predstava bo v nedeljo ob pol 3. uri. Opozarjamo, da bo konec ob 6.45. Preskrbite si vstopnice v predproju, ki bo v nedeljo od 10. do 12. ure in dve uri pred pričetkom v društveni pisarni, Petrankova 12-1. nadstropje.

Kupujte čudovito lepo knjigo

Začarani romar

velikega ruskega pisatelja N. Ljeskova. Naslednje knjige bodo

VESELJA DOM

zbirka iger in čarovnij za naše družine! Velika posebnost na našem knjižnem trgu.

Slovenčeva knjižnica

A. D'ENNERY:

DVE SIROTI

Dva meseca sta že minila od dneva, ko je zvešta ženska tekla skozi gozd v okolici gradiča Chevreuse. V naročju je nosila novorojenčka. Tej ženski je bilo ime Marion. Dospela je do hišice, ki je bila malo oddaljena, v njej pa je stanoval eden njenih sorodnikov, poštnjak, ki se je preživljal z delom. Marion je stopila v hišo, da bi izročila temu človeku in njegovi ženi črvička, ki se je kuhinjski roditelj, pa je ostal brez matere, kajti družabni oziroma branijo priznati svojo hčerko, ostala pa je tudi brez očeta, ker je padel v vojni. Mati se piše Diana de Vaudrey.

Oprostite mi, dragi oče, ta greh. Bodejte prepričani, da smo vestno varovali to skrivnost v tajnosti. Grešila sem, ker sem šla predaleč v svoji ljubezni in mladostnosti. Zdjaj vas prosim: ali lahko spričo tega poročim čestitega moža, ki mi je ponudil svoje ime?

Marion je končala in izbruhnila v jok. Istočasno pa so se zaslišali koraki in kmalu se je zaslišal trd glas markiza.

Pisala si, kakor vidim. Komu pa, če smem vprašati?

»Vam!«

»Meni?«

»Da!«

»Oh! Gotovo je v tem pismu kaj hujšega, morebiti razlaga za tvoje hladno vedenje in brezbriznost napram gospodu de Linières.«

Markiz je vzel pismo in ga začel brati. Potem pa se ga je polotila neka misel in ga je strgal na drobne kosce.

»Nočem brati! Nočem vedeti o tvojih skrivnostih. Pač pa ti hočem povedati, da se zakon z de Linièresom mora skleniti, ker tako hočem jaz. Če bi se pa pojavila kakšna ovira, jo bom pa odstranil.«

Ko je z ganjenim glasom izgovoril te besede, je odšel iz sobe.

»Ali ste razumeli, Diana? Gospod markiz bi bil sposoben umoriti malo dete, če bi vedel zanj.«

Diana se je ob tej misli zgrozila.

»No, saj je nikoli ne bo poznal...«

Jaz bom postala grofica de Linières, ker mi tako ukazuje moj oče, moja hčerka pa bo živela daleč od mene. Upam pa, da mi bo Bog izkazal to milost, da jo bom kdaj kasneje videla, potem pa bom umrla zadovoljna in mirne vesti.«

Grof je bil srečen. Odložil je svoje politično potovanje, ker ga je hotel spremljati v poročno potovanje. V osemih dneh je bilo vse pripravljeno, cerkveni poročni obredi pa bi morali biti ob tleh jutraj v kapelici palače markiza de Vaudrey.

Ta poslednji teden se je Diana izogibala, da bi svojemu očetu kakor koli omenila pismo, ki ga je bil strgal. Pokazala se je kot ubogljivo, in to je staremu plemenitašu zadostovalo. Prišel je večer pred poroko.

Diana je stala v svoji sobi in si urejala obleko. Sobarice in strežnice so se sukale okrog nje, toda ona je bila ves raztresena. Njene misli so bile nekje drugje. Hudo ji je bilo pri ercu, da bo morala varati svojega moža, toda po drugi strani pa je hotela rešiti tudi življenje svoje hčerke.

Svojo hčerko!

Ko so služabnice odšle, se je Diana obrnila k zvešti Marion, odprla skrinjico in pokazala štiri kovance.

»To so moji prihranki, vzemi jih.«

»Toda, jaz ne rabim denarja...«

»Niso zate... Več, da bom zapustila to hišo in da ne bom več svobodna. Moram misliti na svojo hčerko, če bi se ji kdaj kaj pripetilo... Ti boš bdela nad njo, ali ne?«

»Gotovo, gospa, če je za ta namen...«

in služabnica je vzela denar.

Potrkal je na vrata in vetopil je markiz. Videl je svojo hčerko pripravljeno in ji ponudil roko. Preden pa je prestopila prag, se je Diana ozrla nazaj in pogledala svojo zvešto Marion, ki je

jokala, in z očmi ji je sporočila zadnja naračila.

Marion je bila Diana zvešta. Skupaj sta rastle in za svojo plemenito gospodinjjo bi bila dobra žena pripravljena storiti karkoli. Ko se je detece rodilo, je takoj prišla na misel, da bi jo izročila svojemu bratranecu, ki je bil vrtnar. Bil je poročen in je imel hčerko. Ta je z veseljem sprejel Luizo in s podporo, ki mu jo je grofica dajala, bi lahko živel brez večjih skrbi.

Po enkrat na mesec je moral vrtnar priti v Pariz in prinašati novice.

Dobra žena, ki je sedela v naslonjaču, je sanjala. Tudi ona je ljubila dete, Denar, ki ga ji je dala Diana, naj bi služil bratranecu, da bi si kupil kos zemlje in bi tako postal neodvisen ter...

Iz teh njenih misli jo je zbudil živžg. Skočila je pokonci. Bil je znani znak čuvarka malega deteta.

Zakaj je njen bratranec prišel v Pariz? Kaj neki se je pripetilo?

Vsi domači so se bili zbrali v kapeli, da bi prisostvovali obredu in tako je bila čisto sama v hiši.

Naglo je stopila proti vratom za služkinjo. Odprla jih je in našla pred seboj bratranca, ki je imel v naročju malo Luizo.

»Vzemite jo... moja žena je umrla.«

»Toda...«

»Ne morem je imeti več. Tri milje daleč sem potoval, da bi prišel semkaj, in narediti ji bom moral prav toliko nazaj grede, da pridem do svoje uboge umrle žene. Moja deklica je sama... Vzemite jo.«

Ob teh besedah je Marion skoro oka-

menela. Zavedla se je šele, ko ji je mož potisnil v naročje dete. Hotela ga je poklicati nazaj, toda mož je že izginil v noč.

Vrnila se je v sobo. Slišala je glas, ki je oznanjal konec poročne obreda. Takoj se bosta vrnila novorojenčka, gospod markiz, grof...! Kakšen škandal!

Ta trenutek je ena edina misel obletavala ženo: kako se izogniti škandalu. Kako se izogniti temu, da bi svet izvedel za Dianino pregreho... Vse drugo ni nič.

Strašna misel ji je spreletavala možgane. Vzela je dete, ga pokrila z odejo in vtaknila med povojne denar, ki ga je bila dala Diana. Preden je odšla, je vzela kos papirja in nanj napisala: »Ime mi je Luiza. Imejte me radi!« Potem ga je vtaknila med povojke in stopila v noč.

Hladno je bilo, ko je žena urnih korakov hitela proti cerkvi Notre Dame.

Isti trenutek, ko je Diana roko v roki s svojim možem zmagovalno stopila iz kapelice, je Marion na cerkvenih stopnicah odložila malo Luizo.

Markiz je bil pijan zmagoslavja, kajti vsi njegovi upi so se izpolnili.

Ko je odložila Luizo, se je Marion skrla med stebrovje in oprezovala.

Morda kaj novega zate iz poglavja o lepem vedenju

O lepem vedenju imamo v omikanem svetu kopico nenapisanih zakonov, ki so deloma naraven izraz notranjega čista podobnosti (čisto mišljenje, občutek pravega ravnanja in nastopa, spoštovanje do nas samih in do drugih), deloma pa izvirajo iz navad in šeg določenih človeških stanov. Ni, da bi človek moral poznati prav vsa pravila lepega vedenja, saj je med njimi celo nekaj takih, ki človeško naravno ravnanje po krivici utesnjujejo; važno pa je, da je v naših odnosih do omikane človeške družbe zmeraj pamet glavni svetovalec, srce pa bistri uravnalec.

Bo pa nemara prav, če si ponovno osvežimo spomin z glavnimi točkami iz pravilnika lepega vedenja: v trdem vojnem času namreč ureradi otopimo za plemenite srčne občutke.

Na cesti:

Hodi desno, umikaj se na desno! Ne kaži s prstom za osebami in ne vrtoglavijo svojega tilnika. Gospod spremlja damo in višje osebe na levi strani, a če je pot na levi lepša in bolj suha, naj hodi na desni strani.

Na vozu:

Sopotniku izkažeš čast, če stopiš na vozilo za njim, izstopiš pa pred njim. Na železnici in v tramvaju rad pomagaj pohabljenemu, bolnikom in betežnim, priletnim sopotnikom ponudi svoj prostor.

V gostilno

stopi najprej gospod ter pelje damo na prostor. Gospod se zmeraj takoj odkrije, ko stopi v gostišče.

Pri mizi:

Imej čiste roke in snažne nohte. Začni juho jesti šele tedaj, ko je vsem gostom postreženo, ali pa kadar gostiteljica začne jesti; ostalih jedi pa se lahko lotiš, kakor hitro so ti postregli. Kadar oddaljenemu gostu kaj ponudiš, ne stori tega mimo drugih oseb. Rib in jedi, ki jih lahko uživaš z vilicami, ne reži z nožem (torej tudi krompirja ne!). Nož ti rabi samo za rezanje in polnjenje vilic. Kruh lomi z roko, ne reži ga! Perutnine ne glodaj. Za sveže sadne pečke imaš prgišče, za pečke vkuhanega sadja, ribje koščice itd. imaš vilice. Juhe ne srebaš. Z zobotrebi imej čim manj opravka. Spargeline smeš jesti kar z rokami, konce odlagaš na krožnik. Jedilni pretič imej na pol razgrnjenega na kolenih. Po jedi položi pribor lepo na krožnik. Pomenkuj se le z levi in desnim sosedom, nikar pa ne drezaj v vsakega gosta z vprašanji in pokloni. V družbi ne govori o jedi. Vino pa lahko pohvališ. Ne nalivaj kozarcev čisto do roba in ne pij s polnimi ter mastnimi usti. Pri kašljanju in zehanju zastri usta z roko, pri mizi je to še bolj važno kakor sicer. Ne odstrani se od mize, dokler gostiteli ne vstane. Pri mizi smeš kaditi le, če je damam prav tako.

Na obisku:

Prijateljski obiski so vedno dovoljeni, če ne motijo, dolžnostni obiski pa so odvisni od političnega in socialnega položaja. Družabne ob-

ske lahko napraviš v krogu, s katerim bi rad občeval, ali kamor so te povabili. Prvi obisk napravi mladenka ali mladenič, ko sta dorastla; prav tako naj se drugim strankam predstavi tisti, ki se je nanovo v hišo naselil, ostalim uslužbencem pa oni, ki je prvič vstopil v službo. Preden se odseliš in predstaviš novim strankam, se moraš posloviti od starih znancev, kjer si prei stanoval in s katerimi si občeval. Čestitaš na obisku, ki ga moraš opraviti v osmih dneh, potem ko si zvedel novico. Kadar izražaš sožalje s posebnim obiskom, bodi iskren in tenkočuten. Če taki osebi nisi preveč blizu, smeš sožalje izraziti po pismu. A sožalja ne izražaj na cesti! Vsak obisk te obvezuje, da ga vrneš s svojim obiskom. Uraden čas za obiske: od 11 do 13. Prvi obisk naj ne traja več ko deset minut. Gospod odda svojo vizitko, sleče plašč v predsobi, klobuk in rokavice pa naj vzame s seboj. Ne sedi, če ti sedeža niso ponudili. Ne sedi vpricho stojičih dam. Prostor na zofi prepusti damam.

Vabila:

Razpošlji jih ob pravem času. Povabljeni pa naj čimprej odgovorijo, ali lahko pridejo ali ne. Prvega vabila ne smeš zavrniti, ker je nekako obvezno. Ko vstopiš, pozdravi najprej gostitelja, potem gostitelja in nato ostale goste. Najstarejši gost daje znak za slovo, kadar se gostija bliža kraju. Gospodje smejo damam, ki so same, ponuditi svoje spremstvo za varstvo na potu domov, a se morajo pred ciljem takoj posloviti.

Spoznanja:

Gospodje se običajno predstavijo drug drugemu, s tem da se priklonijo in povedo svoje ime (brez častnih naslovov!) Damam in višjim osebam se dajo predstaviti po drugih. Če si posrednik, predstavi gospoda dami, mlajšo osebo starejši, nižjega višjemu. Imen zelo znanih oseb, za katere lahko rečeš, da jih večina ljudi pozna, ni treba omenjati. Predstavljaš se stoji, le dame ostanejo lahko na prostoru. Kadar vstopi častiljiva oseba, naj se mladi takoj dvignejo.

Pozdravi:

Ljudje, ki so se tako seznanili, naj drug drugega poslej pozdravljajo. Bodí iskreni! Ne škilí, ali te bo kdo prej pozdravil ali ne. Je pač zelo splošna napaka, da se večinoma višje cenimo od drugih. Sai poznate lepo prispejdo o farizeju in ubogem cestinarju. Lepo je, če pozdraviš tudi neznanca na stopnicah v zasebni hiši, ali kadar stopiš v oddelek železniškega voza, v zdravniško ali uradno čakalnico, ali kadar prisedeš h kakšni mizi v gostilni. Če spremlja prijatelja in ta pozdravi tebi neznan osebo, tudi ti pozdravi, in sicer lepo jasno, kakor če bi pozdravil dobrega znanca.

Gotovo pa je mimo vseh takih na dolgo in široko pisanih pravil še dosti neštetihih prilik in neprilik v življenju, v katerih pa naj bi vselej obveljal in odločal plemeniti srčni čut. Srce je boljši vodnik kakor knjiga v takih zadevah. Zlato pravilo za občevanje pa naj ti vedno bo tisto staro reklo: »Kar ne želiš, da bi drugi tebi storili, tega tudi ti drugim ne stori!«

Madžarska dela za novo Evropo

Ko se je pred kratkim mudil nemški minister v Budimpešti, je porabil svoje bivanje, da je razvil sliko sijajnega razvoja v bodočnosti. Madžarska, ki leži na jugovzhodnem delu vzhodne Evrope, je na prehodnem položaju med vzhodom in zapadom. Svojege zgodovinskega poslanstva nima samo v političnem pogledu, temveč tudi v gospodarskem. Donava mora priti v bodočnosti do velikega pomena v novi Evropi, v kateri bo ležala večina novih državnih tvorb, razmeščenih posredno ali neposredno okoli Črnega morja. Kot morská plovna cesta končuje Donava v Budimpešti. Karpatska kotlina, ki jo pretrga srednja Donava, je v političnem oziru zopet v oblasti

Madžarske. Madžarska se je drugič rodila v zavestnosti osnih sil. Državni namestnik je utrl pot novi mladi Madžarski, ki s svojim ustrašvom na vzhodni fronti zadavlja ves svet in pričinja pot novega, srečnega zgodovinskega razvoja.

Kakor se borijo honvedi na vzhodni fronti z ramo ob rami z zavezniki do poslednje kapljice krvi, tako tudi domovina prispeva svoj delež za novo Evropo na delovni fronti.

Kulturni odsek madžarskega zunanjega ministrstva je priredil razstavo, ki kaže slike iz bojev, kjer sodelujejo honvedi, poleg njih pa so nameščene tablice, ki ponazarjajo borbo na notranji — madžarski fronti z vsemi rušilnimi silami židovstva.

Težišče leži pri odsekih poljedelstva in industrije. Iz tablic, ki so jih uredili po moderni razstavní tehniki in prikazujejo grafično ves razvoj, lahko dobi opazovalec temeljite gospodarske zgodovinske vtise. Poimnoval bo lahko bistvo in cilj agrarne politike, smisel milijardnih načrtov za pospeševanje kmetijske, nujnost in evropsko važnost čim širše industrializacije Madžarske. V mnogih načinih je izraženo, v čem je bistvo vmesnega položaja dežele, zlasti iz

HENRIK SIENKIEWICZ

ROMAN V SLIKAH

81
To, kar je zdaj slišal, se je mešalo s tistim, kar je pravil apostol prejšnjo noč na pokopališču.

V blodnji je videl široko vodno plan, na njej ribiški čoln, v čolnu pa Petra in Ligo. Sam je na vsi moč plaval za njima, a bolečina v roki, ki mu jo je bil zlomil Ursus, ga je ovirala, da ju ni mogel doiti. Burja mu je gnala valove v oči, jel se je potapljati. Tedaj pa je ligija pokleknila pred apostola in ga prosila, da je obrnil ladjo.

82
Ko je čoln prišel do nje, ga mu je Peter podal veslo, da se je rešil. Povzdignil je oči in zagledal množico ljudi, plavajočih za ladjo. Valovi so jim pljuskali čez glave in Peter je drugega za drugim reševal. Kmalu je bila ladja polna ljudi, da se je skoraj potapljala.

gospodarskega stališča med vzhodom in zapadom, med visoko industrializiranimi prostori in med pretežno agrarnimi prostori Evrope; ali v relativni gostoti prebivalstva ali v poklicni razčlenjenosti, ali v žetvinih donosih, v vrednosti industrijskih izdelkov itd.

Poseben položaj Madžarske določa v veliki meri tudi nujno potrebo odnosov do nemškega gospodarstva. Večja polovica Madžarske zunanje trgovine se razvija z Nemčijo.

Nekaj nazornih slik, ki prikazujejo izmenjavo blaga z inozemstvom na industrijskem polju, bi bilo treba izpopolniti po kmetijski strani; posebna razstava poljedelskega ministrstva je imela tudi to. Priredili so jo na kmetijski deželni razstavi v preteklem poletju ob sklenitvi nemško-madžarske pogodbe.

Povsod vidimo dvigajoče se krivulje, naraščajoče številke in ponosne razvoje, ki so prikazani na slikah, kamor koli pogledamo: na setev oljnih rastlin, na kopanje boksita, na varstvo zdravja itd. Zlasti na socialnem polju se kaže odločna volja Madžarske, da bi sodelovala pri delu za novi evropski red, da bi se za vedno odtrgala od plutokratskega sveta. V tekmi za častno mesto v evropski zgradbi ni dovolj, vladati nov svobodni duh skupnosti. Posebno lep primer nudi socialno podjetje svetovno znane Gamma tvornice. V dvasetih letih se je spremenila iz iposijene stružnice, ki je pričela svoje delo v temni delavnici, v eno največjih evropskih podjetij za fine mehanične zgradbe. To podjetje zaposluje danes tisoče pridnih in spretnih rok.

V deželi cvetočih češenj

Jeleni iz Nare

Nara (Južna Japonska.)

V Nara se nisem peljal za to, ker je tam 800 krotkih jelenov. Misli sem, da krotkega jelena iz svoje otroške dobe in sem ga imel dovolj. Ko postane človek starejši, se odvadi vsiljevati svoje nežnosti.

V V Nara sem prišel zato, da bi si ogledal »Daibuton« — dva najstarejša stotletja staro ogronomo Budo, ki pomeni za Japonsko isto kakor piramide za Egipt. Toda včasih se dogodi vse narobe: prav za prav nisem videl drugega kakor jelene.

Njihovo odposlanstvo me je sprejelo že na kolodvoru (kjer so se uradniki mnogo trudili, da so jih pregnali s tira) in okoli hotelskega avtomobila so plesali tako vsiljivo, da je moral šofer voziti v najostrejših ovinkih, da ni povozil katerega izmed njih. Sicer bi bil namreč naznanjen, kajti jeleni veljajo za svete. Do pred sto leti so ljudi, ki so jim storili kaj zlega, obešali. Še danes je kaznen zato tako visoka, da šofer iz Nare rajši povozi pešca kakor jelena.

Te japonske jelene z belimi lisami (ki so komaj večji kakor naše srne) časte tukaj zaradi tega, ker je nekdo nek vpliven bog (ki ima nerodno ime Takemikazneki) prijezdil v Naro na jelenu. Majhno strmo gričevje, zelena jezera in z ljanami prepleteni igličasti gozdovi te prijazne pokrajine so mu ugajali, tako da je tukaj ostal in kasneje poklical še tri bogove. Ta tako posvečen kraj je bil v letih 709 in 854 p. K. prestolnica sedmih japonskih cesarjev in velja od tedaj za milosti poln romarski kraj.

Toda pustimo to zgodovinsko razglabljanje in se vrnimo spet k jelenom. Saj tudi ne moremo napraviti drugače, ker se jeleni neprestano obračajo na nos; zlasti k dar gremo na izprehod po širnem parku »Nara Noen«, da si ogledamo preperelo petnadstropno pagodo, drevedov starih kamenitih svetilk in ogromnega Budo. Predvsem slednje. Toda jelenom je važnej, da jih ne vidimo; park je njihovo kraljestvo. Podijo se sicer tudi po mestecu, toda

to delajo samo zato, da pogledajo, kdo je prišel z vlakom. Tuji jim vedno kupujejo prepečenec. To delajo samo tuji. Pri meščanih Nare jeleni niso priljubljeni. Njim je sčasoma postalo zopno neprestano gledati, kako stikajo po kuhinji in škrbljajo po rožah na vrtu. Tuji pa se ne morejo otresti občudovanja.

Na visokih rdeče lakiranih vratih parka ima stražo posebno izkušen in rejen jelen. Jeleni v Nari so sicer vsi rejeni, toda ta ima že pravi pravcati vseh treh. Ko pride kaka romarska skupina ali krdo izletnikov, jim prihiči ta tolsti jelen sopihaje nasproti. Verjetno da ukaz: prenehajte z muljenjem trave!

Vsaj nekaj potnega mora biti, kajti ravno pri stari ženski, ki prodaja prepečenec, zapre krdo krotkih jelenov pot.

Trideset jelenov zapečenih prepečenec in poslikan listič z nabožnim posvetilom stane deset jenov. Prepečenec je določen za jelene, nabožno posvetilo pa za romarje. Krmljenje jelenov velja namreč prav tako za zaslužno kakor molitev v templju. Toda jeleni požro hkrati tudi poslikano nabožno posvetilo. Komaj potegne prijatelj živali iz žepa deset jenov, ga obkrožijo. Prepečenec kvečjemu samo lahko še vzame nad nekaj pari rogov in mrzlimi smrčki. Do delitve sploh ne pride. Izkušeni tolsti jelen-vodnik mu je že iztrgal zavoječek (v tem ima presenetljivo tehniko, da z zunanjo levo ostjo roga pretrga vrvice); svete živali si postrežejo same. Tako hitrega žetja še nisem videl (čeprav sem služil pri vojaki).

»Žrite,« si mislim nejevoljno, vas bom vsaj rešen!

Kakšna zmota!

Zdi se, da se nekateri romarji ne zadovolje samo z nakupovanjem prepečenca, ampak da prinesejo s seboj tudi sladkarije. Zato izvedejo sveti jeleni pregled žepov. Nikdar se ne ve zanesljivo. Med tem ko sem se branil proti nekemu vsiljivcu, ki me skakal okoli mene, kakor da mi hoče skočiti v oči, želodcu, sem začutil na svojih rokah vlažne smrčke in začuden sem opazil, da že »rečkajo po mojih žepih. Nek neizkušen jelen mi je sunil škatljico cigarete, kljub temu, da je žig japonskega tobačnega monopola dokazoval njihovo manjvrednost. S težavo sem jih dobil nazaj, pri čemer pa sem dobil še občuten sunek v križ, pravi pravcati »glej, da se spraviš od tod« sunek.

Nesramne živali! Če bi ne bile svete, bi vam že dal!

Med tem ko sem se potikal naprej, sem povsod videl »krotke« živali. Pasle se niso, to jim ni potrebno. Tečejo ne, ker so predebele. Njihova najnapornejša telesna vaja obstoji v tem, da se s kopitom popraskajo za ušesi. Ko mislite, da ste pred njimi že čisto varni, vam ravno tam pomolijo glavo v obraz (morda med dvema kraljevskima spomenikoma ali za tempeljskimi vrati).

Njihova stražna služba je urejena vzorno in vsako krdo ima svoje lastne zvijače. Jelen vodnik je svoje moštvo skril za kakim štantom s pogačami, sam pa leži na poti in gloda slamnato vrvo, da bi vzbudil usmiljenje. Pri tem škilí z enim očesom na tuja, z drugim pa na pogače. Konkurenčno krdo zraven razpolaga s neko košuto, ki zna hoditi po zadnjih nogah in obliže obraz nič hudega slutečemu popotniku. Košute, ki so ravno povrgle, se ne predrznejo beračiti z nedolžnimi novorojenimi mladiči. Skrivajo jih povsod. Samo v »Daibutsu« ne smejo in oddahnil sem se, ko sem stopil v temen lesen tempelj, stal pred ogromnim črnim kipom in slišal klepetati duhovnika.

»To je Buda, sedeč na lotosovem cvetu in premišlajoč. Njegov obraz je šestnajst čevljev dolg, devet in pol čevljev širok, nos je dolg tri in pol čevlja in usta široka tri in pol čevlja. Za litje so porabili 438 ton bronu...«

Rabarbar, Rabarbar... nisem ga več poslušal. Čepeči kip je ogromen in to je vse. Sicer pa je surovo napravljen in brez resne spošljivosti, ki krasi manjše daibute iz Kamalune.

»Ali mi hočete pripovedovati rajši o jelenih?« sem vprašal polstarega gospoda in mu stisnil v roko en jen.

Vložil je drugo ploščo in začel brenkati.

»Tukaj je približno osemsto jelenov, ki so zelo krotki...«

»Gotovo,« sem potrdil, »za moj okus celo preveč. Ali ni njihova krotkost včasih škodljiva? Ali ne sunejo včasih kakoga romarja, ki nima denarja, da bi jim kupil prepečenca?«

»Vsako leto v oktobru jim policija obrusi ostrine rogov.«

»Odlična policija,« sem se oddahnil, »nikdar se ne bom več pritoževal, da je Japonska policijska država.«